

Finse pistes, een succesverhaal van lichte sportinfrastructuur

Massale deelname aan loopsportevenementen, groepjes lopers die het straatbeeld kleuren, individuele lopers die met elkaar in competitie gaan via apps en/of sociale netwerksites ... Loopsport is 'in'. Hoewel de loopsport bij uitstek zonder specifieke voorzieningen beoefend kan worden, wordt er reeds sinds de jaren '80 geïnvesteerd in de aanleg van Finse pistes. Een recente studie van de KU Leuven en het Steunpunt voor Beleidsrelevant Onderzoek Sport evalueert de aanleg en het gebruik van Finse pistes in Vlaanderen.

Julie Borgers
Jeroen Scheerder
Bart Vanreusel
Steven Vos
KU Leuven / Steunpunt voor Beleidsrelevant
Onderzoek Sport
julie.borgers@faber.kuleuven.be

De collectieve investering in Finse pistes is een treffend voorbeeld van een faciliterend aanbod ter bevordering van de loopsport, waarmee men tegemoet komt aan aspecten van toegankelijkheid, veiligheid, gezondheid, sociale controle en zelfinitiatief. Deze bijdrage stelt de voornaamste bevindingen van de studie naar het aanbod en gebruik van Finse pistes voor. Hierin verwijzen we naar een aantal opvallende feiten, succesfactoren en werkpunten met betrekking tot het gevoerde beleid en het gebruik van Finse pistes. Op basis van de resultaten reiken we ook aanbevelingen aan voor de verdere uitbouw en de optimalisatie van het gebruik van lichte sportinfrastructuur zoals Finse pistes.

Toelichting bij de studie

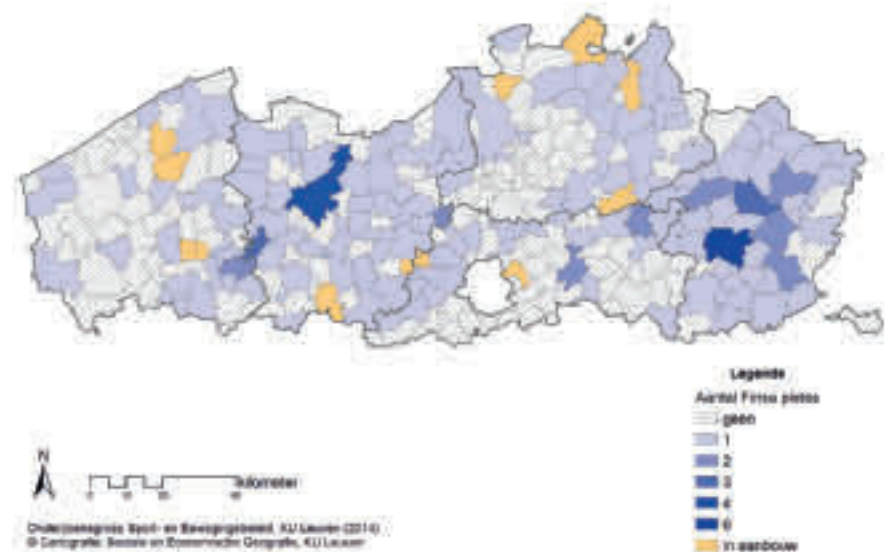
In het kader van deze studie werden zowel aanbieders als gebruikers van Finse pistes bevraagd. In Vlaanderen beschikken 145 gemeenten over minstens één Finse piste. Vijfentachtig procent van deze gemeenten met een Finse piste ($n=120$) nam deel aan de studie. Hierdoor konden we informatie in kaart brengen met betrekking tot de openingsjaren, de ligging, de technische kenmerken en doelstellingen voor de aanleg van Finse pistes. Daarnaast werden 546 'loop-interviews' afgenomen bij gebruikers van Finse pistes. Op 27 verschillende locaties met een Finse piste werden lopers vóór, tijdens of na hun loopsessie op de Finse piste bevraagd over hun socio-demografisch profiel, hun loopsportbeoefening en het gebruik van de Finse piste.

In deze studie omschrijven we een Finse piste als een lusvormig loopparcours dat over een toplaag van houtsnippers beschikt. Daarbinnen maken we een onderscheid op basis van kwaliteitscriteria, met betrekking tot de afmetingen (minimumlengte en -breedte) en de voorziening van verlichting op de Finse piste. Hieruit blijkt dat 43 procent van de Finse pistes minimum 800

meter lang en 1,5 meter breed is en over verlichting beschikt. Dat zijn tevens de basisvoorwaarden om in aanmerking te komen voor subsidiëring vanwege de Vlaamse overheid.

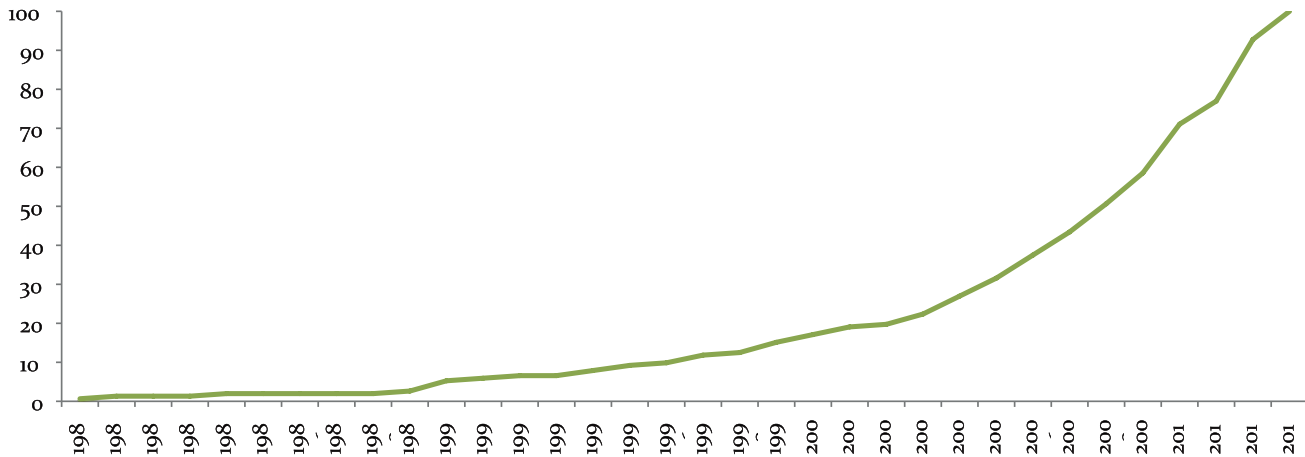
Aanbod van Finse pistes

Bijna de helft (47%) van alle Vlaamse gemeenten beschikt over een Finse piste. Tot en met augustus 2013 werden er 165 Finse pistes aangelegd over 145 gemeenten (Figuur 1). De gemiddelde lengte van een Finse piste is 1060 meter. Dit maakt dat er in Vlaanderen in totaal reeds voor 175 kilometer Finse pistes werd aangelegd. Niet alle Finse pistes die in deze studie opgenomen werden voldoen echter aan de subsidievoorwaarden. De lengte varieert tussen 250 meter en acht kilometer.

FIGUUR 1 // Aantal aangelegde Finse pistes per gemeente en Finse pistes in aanbouw op basis van een subsidietoekenning, geografische spreiding in Vlaanderen
Bron: Scheerder e.a. (2014)

De eerste Finse piste werd aangelegd in 1980 in Vilvoorde, de eerste door het Bloso erkende Finse piste in 1981 in Genk. Het merendeel van de Finse pistes werd echter aangelegd na 2000 en kan als een antwoord op de zogenaamde 'tweede loopsportgolf' gezien worden (Figuur 2). In ongeveer de helft van de gemeenten was de populariteit van de loopsport een van de belangrijkste argumenten om een Finse piste aan te leggen.

FIGUUR 2 // Openingsjaar van Finse pistes in Vlaanderen, cumulatieve percentages. Bron: Scheerder e.a. (2014)

De Finse piste blijkt een typische loopinfrastructuur voor lokaal gebruik te zijn: ongeveer 70 procent van de gebruikers woont op maximaal drie kilometer van de Finse piste. Men gebruikt de Finse piste beduidend vaker indien ze dichterbij huis gelegen is. Dit toont het belang van een goede spreiding over de gemeenten in Vlaanderen aan. Uit Figuur 1 blijkt echter dat het aantal Finse pistes geografisch niet evenredig verdeeld is over alle Vlaamse provincies. In Limburg en Oost-Vlaanderen is er een groot en dichts aanbod van Finse pistes, terwijl andere provincies een kleinere spreiding vertonen. Hoewel de pistes voor iedereen openstaan en meestal geen sluitingsuren hebben, zijn ze daarom dus nog niet voor alle burgers even bereikbaar.

De Finse piste blijkt een efficiënt middel om beginnende lopers in beweging te krijgen

Toch blijkt de aanleg van Finse pistes een succesverhaal. Opvallend is de grote tevredenheid van de aanbieders over de Finse piste in de gemeente: maar liefst 97 procent van de gemeenten gaf aan het project opnieuw te willen ondernemen. Argumenten voor de tevredenheid hebben zowel betrekking op de promotie en facilitatie van de (loop) sportbeoefening als op voordelen

voor de gemeente zelf. Een belangrijk argument voor de tevredenheid is het hoge rendement in gebruik van de Finse piste in verhouding tot een relatief lage investering in aanleg en onderhoud.

Het gebruik van de Finse piste

Op basis van bevragingen bij 546 gebruikers van Finse pistes, deden we volgende vaststellingen met betrekking tot het demografische profiel van Finsepistelopers. We vergeleken deze tevens met de loopsport in het algemeen.

- Er lopen evenveel mannen als vrouwen op de Finse piste, terwijl in de loopsport in het algemeen meer mannen actief zijn. Dat betekent dat de Finse piste verhoudingsgewijs vaker door vrouwen als locatie voor de loopsport gekozen wordt.
- Lopers van alle leeftijden maken gebruik van de Finse piste. Net als in de algemene loopsport is de groep van veertigers het sterkst vertegenwoordigd.
- Ondanks het zeer laagdrempelige en toegankelijke karakter van de Finse piste is de sociale ongelijkheid meer uitgesproken aanwezig bij Finsepistelopers dan in de algemene loopsport: hoger opgeleiden maken meer gebruik van de Finse piste.

Zowel 'hazen' als 'slakken' maken gebruik van de Finse piste: naast

een derde beginnende lopers omschrijft de meerderheid van de lopers zichzelf als gevorderd-recreatief. Tweëntwintig procent van de bevroegden is absoluut beginnend met minder dan een jaar loopervaring. De grote meerderheid (85%) van de Finse piste-lopers loopt in los verband, buiten de context van een loop- of atletiekclub. Iets meer dan de helft van de Finsepistelopers loopt in sociaal gezelschap. Daarnaast biedt de Finse piste ook

een ontmoetingsplek voor heel wat individuele lopers: 43 procent loopt altijd alleen.

Uit het sociaal en sportief profiel van de gebruikers kunnen we stellen dat overwegend hoger opgeleiden en gevorderde lopers gebruik maken van de Finse piste, wat een Matteus-effect lijkt te bewerkstelligen. Wie als hoger opgeleide al meer dan gemiddeld fysiek actief is, loopt nu nog beter, comfortabe-

Hoe maken we van de Finse piste een blijvend succesverhaal?

De opvallende toename van Finse pistes sinds 2000 is een succesvol antwoord op de groei van de lichte loopsportbeoefening. Door het openbaar ter beschikking stellen van laagdrempelige sportinfrastructuur wordt een bewegingsstimulerende omgeving gecreëerd voor beginnende en gevorderde lopers. De Finse piste is zowel licht in gebruik als in aanleg: de sporter kan er vrij gebruik van maken en voor de aanbieder vergt ze een relatief lage investering ten opzichte van het rendement. Om dit succesverhaal in de toekomst verder te zetten, geven we op basis van deze studie enkele aanbevelingen voor het toekomstige beleid.

1. Geografische spreiding

Op basis van de geografische spreiding en de profielen van gemeenten met een Finse piste, kunnen we enkele blinde vlekken detecteren in de voorziening van lichte loopsportinfrastructuur. We dienen vooral aandacht te besteden aan de woongemeenten. Daarnaast liggen opportuniteiten niet alleen in de aanleg van Finse pistes in groene omgevingen en in de buurt van sportcentra, maar ook in de geïntegreerde inplanting in de nabijheid van bijvoorbeeld nieuwbouwwijken en bedrijven- of zorgcentra. Hierdoor kan je laagdrempelige bewegingsstimulansen aanbieden in bewegingsarme omgevingen.

2. Extra voorzieningen

Bij de aanleg van Finse pistes moet men rekening houden met een aantal kwaliteitscriteria. Een verlichtingsinstallatie is hierbij een van de prioriteiten voor de gebruikers. Zo kan een sobere verlichting het gebruik van de Finse piste gedurende de donkere wintermaanden verlengen. Daarnaast is het relevant om de Finse piste aan te leggen als onderdeel van een groter loopparcours of bos, om de gevorderde lopers een meer gevarieerd parcours te bieden. De recente aanleg van bewegwijzerde 'loopomlopen', waarvan de Finse piste een deel kan uitmaken, is hier een voorbeeld van. Een ander belangrijk element is de voorziening van voldoende parkeergelegenheid, aangezien bijna de helft van de gebruikers met de auto komt. Gelet op de motieven voor het gebruik van de Finse piste is ook de nabijheid van andere sportvoorzieningen en sanitair een meerwaarde.

3. Promotie en communicatie

Om de reeds aangelegde Finse pistes zo optimaal mogelijk te laten renderen is een doelgerichte (lokale) promotie wenselijk. Omdat bepaalde groepen de weg naar de Finse piste nog niet blijken te vinden, kan dit helpen om inwoners van de gemeente bewust te maken van de aanwezigheid en de voordelen van een Finse piste. Doordat Finse pistes

dikwijls in bestemde sportieve of afgelegen omgevingen aangelegd worden, dienen ze vaak als een extra sport- en bewegingsmogelijkheid voor reeds actieve lopers. Om ook niet-actieve burgers aan te zetten tot beweging via de Finse piste, kan bijvoorbeeld een bewegwijzering in de gemeente hulp bieden. Voordelen zoals de veilige omgeving door verlichting en sociale controle, de nabijheid van andere faciliteiten (bijvoorbeeld sportvoorzieningen, sanitair en/of parking) en het laagdrempelige karakter ervan kan je hierbij uitspelen.

4. Lichte begeleiding

We weten dat het merendeel van de Finsepistelopers lichtgeorganiseerde gebruikers zijn, en kunnen met toekomstige initiatieven hierop inspelen. In functie van verantwoorde sportbeoefening kan je bijvoorbeeld 'lichte begeleiding' voorzien op de Finse piste. Door die op verschillende tijdstippen voor diverse doelgroepen te voorzien, kan je wellicht meer mensen aanspreken en stimuleren. Zodoende kan ook de belangrijke doelgroep van 'beginnende bewegers' bereikt worden. Daarnaast kan de Finse piste kansen bieden aan loop- of atletiekverenigingen om met lichtgeorganiseerde loop-sporters in contact te treden in functie van ledenwerving.

ler en veiliger. Daarnaast blijkt de Finse piste ook een efficiënt middel om beginnende lopers in beweging te krijgen. De Finse piste is een lichte vorm van sportinfrastructuur die bijdraagt aan de zelfverantwoordelijkheid in het kader van een gezonde levensstijl.

Ongeveer 70 procent van de Finsepistelopers maakt voor minstens de helft van zijn/haar loop-sessies gebruik van de Finse piste. De Finse piste wordt frequenter gebruikt door beginnende lopers en naarmate de leeftijd stijgt. Lopers die de Finse piste frequenter bezoeken, gebruiken deze ook vaker als volledig loopparcours. Hoewel de Finse piste als een lokaal type sportinfrastructuur beschouwd kan worden en de meerderheid van de lopers binnen een straal van drie kilometer woont, is de auto (45%) het meest gebruikte transportmiddel om zich ernaar te verplaatsen. Deze bevindingen tonen aan dat de Finse piste eerder intentioneel dan als toevallig onderdeel van het loopparcours gebruikt wordt.

Waarom zijn de Finse pistes zo'n succes?

De meest voorkomende redenen om op de Finse pistes te lopen, hebben betrekking op gezond en veilig

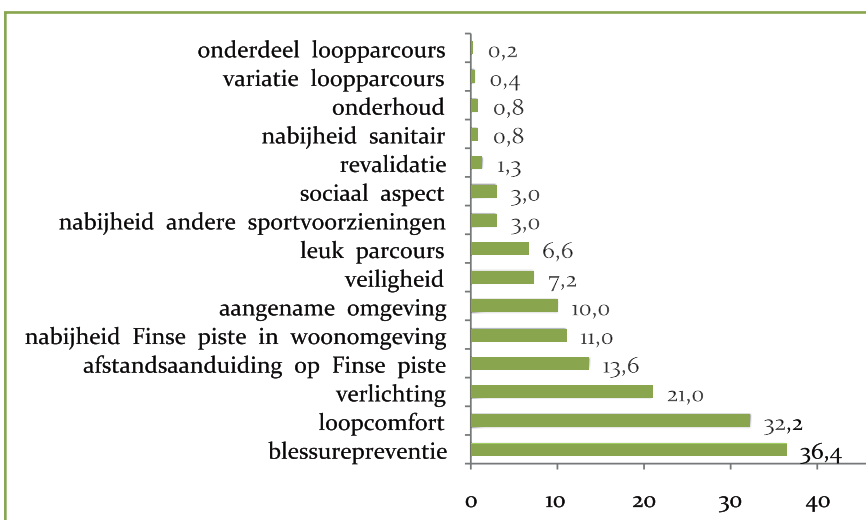
Doelgerichte (lokale) promotie kan bepaalde groepen die de weg naar de Finse piste nog niet vinden, bewust maken van de aanwezigheid en de voordelen ervan

bewegen (Figuur 3). De ondergrond is de vaakst vermelde reden, en dit omwille van het ergonomische karakter in functie van blessurepreventie en comfort. Daarnaast zijn het gevoel van veiligheid door de verlichting en sociale controle belangrijke motieven. Meer functionele argumenten, zoals de nabijheid van sanitair of andere (sport) faciliteiten, worden minder vaak vermeld maar zijn niet onbelangrijk vanuit beleidsperspectief. De nabijheid van andere sportvoorzieningen biedt namelijk de mogelijkheid om samen met vrienden, gezin of familie te sporten en creëert sociale controle en cohesie.

ALLFA-infrastructuur

Uit de studie blijkt dat Finse pistes een succesverhaal zijn, zowel

in het aanbod als gebruik ervan. De rol van (lokale) overheden in functie van een gezonde en actieve levensstijl wordt beleidsmatig vaak vanuit een dubbel perspectief gezien: moet een overheid haar burgers richting het juiste pad sturen, of dient de burger zelf verantwoordelijkheid op te nemen voor zijn/haar gezondheid? Met typische kenmerken van Autonomie, Lichte organisatie, Lokale sportbeoefening, Flexibiliteit en Andersgeorganiseerde sportbeoefening, komen Finse pistes als 'ALLFA-infrastructuur' hier evenwichtig aan tegemoet. In het kader van gezonde bewegingspromotie en ter facilitatie van de lichtgeorganiseerde sportbeoefening, worden alle gemeenten aangemoedigd om te voorzien in dergelijke ALLFA-infrastructuur. //

FIGUUR 3 // Motieven voor het gebruik van de Finse piste bij Finsepistelopers in Vlaanderen. Bron: Scheerder e.a. (2014)

Meer lezen?

Surf naar faber.kuleuven.be/BMS. Als je je gegevens achterlaat, kan je het hele rapport in pdf downloaden.

Meer lezen over dit onderwerp? Zoek in de ISB-Kennisbank met de trefwoorden **FINSE PISTES, ONDERZOEK**